

Tapaaminen Helsingin kaupungin asumispalveluissa 31.8.2017

Helsingin Autismi- ja Aspergeryhdistys ry kävi tapaamassa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan perhe- ja sosiaalipalvelut -osaston vammaistyön ostopalvelupäällikkö Minna Erosta 31.8.2017. Tarkoituksena oli tavata myös vammaistyön johtaja Mikaela Westergårdia, mutta hän oli estynyt osallistumasta. Tapaamisessa yhdistystä edustivat Jari Eronen, Kirsimarja Vahevaara ja yhdistystyöntekijä Maarit Kuoppala.

Helsingin Autismi- ja Aspergeryhdistys on järjestänyt vertaistukea ja kerhotoimintaa autismikirjon perheille jo kahdenkymmenen vuoden ajan. Yhdistys on mukana neljän paikallisyhdistyksen muodostamassa PAUT – pääkaupunkiseudun autismin kirjon yhdistykset verkostossa, johon kuuluvat myös Espoon Autismi- ja Aspergeryhdistys, Suomen autismiyhdistys ja Vantaan Autismi- ja Aspergeryhdistys.

Tapaaminen järjestettiin yhdistyksen aloitteesta. Helsingin Autismi- ja Aspergeryhdistyksessä on jäsenenä 300 perhettä. Yhdistys on tunnistanut monia aikuistuvien autismikirjon henkilöiden asumispalveluiden haasteita. Tavoitteena oli keskustella aikuistuvien autismin kirjon nuorten asumisen järjestämisestä, eli siitä miten asumisvalintaprosessi on Helsingissä tällä hetkellä järjestetty ja minkä verran autisteja tällä hetkellä on odottamassa asuntoa.

Autismikirjon henkilöiden asumistarpeet kilpailutuksessa

Autismin kirjon nuoren asumisen kodin ulkopuolella pitää käynnistyä hyvin. Autismikirjon henkilöiden epäonnistuneet asumisratkaisut johtavat usein monenlaisiin lisähaasteisiin, ja samalla tulevat kalliiksi. Autismikirjon asukkaiden tarpeet ovat usein aineettomia, esimerkkeinä yksikön autismsosaaminen ja asunnon aistikuormitusta vähentävät tekijät (äänieristykset, valot, ...).

Helsingin kaupunki valmistelelee asumisen kilpailutusta juuri nyt. Asumispalvelutarve on suuri. Jonossa on ihmisiä paljon. Kaupunki haluaa tarjouksia sekä isoilta toimijoilta että pieniltä asumisyksiköiltä. Erityisesti tarvitaan autismikirjon osaamista.

Kilpailutuksella halutaan varmistaa laatu ja se, että palveluntuottajat ovat yhdenvertaisessa asemassa. Kilpailutuksen jälkeen kaupunki ei pakota ketään muuttamaan. Asumisyksikkö on siellä asuvan henkilön koti.

Ennen kilpailutusta kaupunki laatii kilpailutuksen kriteerit ja palvelukuvauksen. Palvelukuvausta varten tavataan palveluntuottajia, asiakkaita ja omaisia. Yksi työryhmä vetää asiakasraatia, jotta laatukriteerit tulevat kirjatuiksi. Yhdistys tarttui tarjottuun mahdollisuuteen kommentoida työn alla olevia kriteereitä.

Kehitysvammaisten ja autismin kirjon henkilöiden palveluissa kommunikaatio-osaamisesta ei voi tinkiä. Se on kriteeri, jota ei voi hinnoitella, osaaminen pitää olla jokaisella palveluntuottajalla ja osaamisen pitää kuulua asumiseen.

Tällä hetkellä kaupunki suunnittelee joustavaa, räätälöitävissä olevaa ja yksilöllistä palvelua. Palveluluokat ja niiden määritelmät ovat vielä vahvistamatta, koska halutaan saada palautetta asiakkailta, omaisilta ja palveluntuottajilta. Kaupunki pyrkii aukikirjoittamaan autismsosaamisen kilpailutuskriteereihin.

Minna Erosen mielestä onnistumisen edellytyksiä ovat osaaminen eli tieto siitä mitä asukas tarvitsee, ja se että osaamista on sekä yksikön vetäjällä että koko henkilökunnalla. Helsingissä on joitakin asumisen hankkeita, mutta erityisesti rakennushankkeet viivästyvät usein. Seuraava hanke valmistuu kesällä 2018 ja täyttyy pääosin laitosasumisen purkamisen seurauksena.

Helsinki ei pakkomuuta ketään, asumispalvelu on ihmisen koti. Ihminen saa muuttaa, jos haluaa, mutta kenenkään ei ole pakko muuttaa, korostaa Minna Eronen.

Kilpailutuksen eteneminen

Kilpailutus ymmärrettävä, kun palvelu on uusi. Mutta jos palvelu on olemassa ja toimiva, oikeudentaju ei riitä, että se pannaan uusiksi: miten asukkaille voidaan taata, että samat työntekijät saavat jatkaa? Minna Erosen mukaan tällaiset tilanteet ovat erikoistilanteita: jos pelkkä palveluntuottaja otetaan mukaan kilpailutukseen, palveluntuottaja tulee todennäköisesti vaihtumaan.

Kilpailutuksella säädellään hintatasoa, sopimusta sekä palvelutasoa eli laatua, sitä, mitä kaikkea palveluun kuuluu (esim. kuinka pitkään maksetaan poissaolosta). Käytännössä kymmenen asukkaan yksikkö menee aina hankintalain rajojen yli ja pitää kilpailuttaa. Sopimukset, sekä hinnat että erityisesti asumisen laatuvaatimukset muuttuvat. Kaupunki seuraa että asukas saa sen palvelun, josta kaupungin kanssa on sovittu. Palveluntuottajia pyritään kohtelemaan yhdenvertaisesti.

Palvelun tarjoaja saa tarjouksestaan tietyt laatupisteet, lisäksi vaikuttaa hinta. Näiden perusteella laaditaan palveluille ostojärjestys, ensiksi katsotaan sijalla 1 olevaa tarjousta, sitten sijalla 2, jne.

Kun kaupunki haluaa osoittaa asukkaalle asunnon, verrataan henkilön tarpeita ostojärjestyksessä kaupungin saamiin tarjouksiin. Asukkaalle sopivin kohde voi olla se, joka on kaupungin ostojärjestyksessä sijalla 10. Kaupunki ostaa tämän paikan tälle asiakkaalle sillä sopimuksella ja hinnalla, jolla palveluntarjoaja on sitä tarjonnut.

Kriteereissä voi olla kohtia esteettömyydestä, erityisesti liikuntaesteettömyydestä autismikirjon palveluita järjestettäessä. Tärkeänä pidettiin tilojen autismiystävällisyyttä / autismiesteettömyyttä eli sitä, että tiloissa kiinnitetään huomiota äänieristykseen, valoihin ja erilaisiin aistiärsykkeisiin. Laadusta ei missään vaiheessa tingitä, eikä ketään pakoteta. Kriteerinä voi olla myös julkiset kulkuyhteydet.

Autismikirjon henkilöiden asumispalveluiden tärkein kriteeri on koko ajan asiakkaan kohtaaminen ja autismiosaaminen. Erityisosaamista, paljon runsasta tukea tarvitsevien ja vaativien autismikirjon ihmisten kohtaamisen osaamista tarvitaan nykyistä enemmän.

Valintaprosessi ja jonon pituus

Asumispalvelujono on kaikkien osapuolien mielestä pitkä. Kaupunki ostaa autismikirjon henkilöille asuntoja sitä mukaa kun asuntoja tulee tarjolle.

Heti kun paikka vapautuu, vammaistyön SAS-ryhmä katsoo, kenelle vapautuva paikka on sopivin, millaiset palvelut paikassa on ja mitkä ovat jonon alussa olevien asukkaiden tarpeet. Välttämättä jonon ensimmäinen asukas ei voi ottaa vapautuvaa paikkaa vastaan, vaan kyseinen paikka on sopivampi jonon kolmannelle henkilölle.

Kriisipaikoilla olevat katsotaan ensiksi. Myös kotona voi olla todella vaikeita tilanteita, perheen tukena on tavanomaista enemmän lyhytaikaishoitoa, jolloin nämä pyritään sijoittamaan mahdollisimman pian.

Kaupunki toivoo että palveluntuottajat lähtevät rakentamaan lisää paikkoja. Kaupunki ostaa niitä, jos niitä vain olisi tarjolla. Tontteja tai tämäntyyppiseen asumiseen sopivia tiloja on vaikea saada. Kaupungilla ei uskota, että kyse on palveluntarjoajien varovaisuudesta tai pelosta rakentaa. Ennen kaikkea pula on sopivista tiloista, joihin voisi tuoda palvelut.

Kaupunki on autismikirjon asumispalveluiden osalta ostopalveluiden varassa. Tämä ryhmä vaatii autismikirjon osaamista sekä tietynlaiset tilat, jotka huomioivat mm. aistiyliherkkyydet. Minna Eronen pohti, että olisi hyvä, jos asumispalvelu rakennettaisiin ennalta tiedossa olevia ihmisiä varten.

Helsingin Autismi- ja Aspergeryhdistys haluaisi tehdä kaupungin kanssa yhteistyötä samantyyppisiä asumispalveluita tarvitsevien ja toisensa jo osittain tuntevien henkilöiden kokoamiseksi yhteen asumisyksikköön. Yhdistys toivoo, että jonotusjärjestyksen ja kiireellisyysjärjestyksen rinnalla kaupunki käyttäisi myös *asukkaiden yhteensopivuusjärjestystä* tarjotessaan asumispalveluita.

Yhdistyksen mielestä asukkaiden yhteensopivuusjärjestysjono vahvistaa autismikirjon henkilöiden ihmissuhteita. Asumisessa on kyse jopa elämänikäisestä kumppanuudesta. Perheet ja asukkaat tulisivat kuulluiksi nykyistä paremmin ja varhaisemmassa vaiheessa. Yhdistys uskoo että tämänkaltainen toimintamalli ehkäisee kalliita ja raskaita epäonnistumisia asumisratkaisuisissa. Yhdistys toivoo itselleen neuvoo-antavaa roolia ryhmien muodostamisessa, sillä myös yhdistyksessä ymmärretään, että kaupungin pitää kohdella kaikkia tasapuolisesti. Yhdistyksen toiminta on avointa kaikille. Yhdistys haluaa olla kehittämässä konseptia, joka toimii nyt ja tulevaisuudessa.

Minna Erosen mielestä ehdotus on kiinnostava, joskin sen tasapuolisuus kaikkia asumispalveluiden tarvisijoita kohtaan pitää tarkasti miettiä. Ehdotusta ja sen toteutuksen yksityiskohtia pitää harkita. Yhteistyötä jatketaan tulevissa tapaamisissa.